

پایگاه استنادی علوم جهان اسلام

انگلیسی نویسی مآخذ پارسی زبان در آثار علمی

دکتر علیرضا نوروزی
عضو هیأت علمی دانشگاه تهران

بهار ۱۳۹۲

سرشناسه:	نوروزی، علیرضا، ۱۳۵۵ -
عنوان و نام پدیدآور:	انگلیسی نویسی مآخذ پارسی زبان در آثار علمی / علیرضا نوروزی؛ [برای] پایگاه استنادی علوم جهان اسلام.
مشخصات نشر:	شیراز: نامه‌ی پارسی، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری:	۴۰ ص.
شابک:	978-600-6183-86-2
وضعیت فهرست نویسی:	فیفا
موضوع:	استناد کتابشناختی
موضوع:	نگارش علمی و فنی -- آثار علمی و فنی
موضوع:	مقاله نویسی
موضوع:	زبان انگلیسی -- نگارش علمی و فنی -- راهنمای آموزشی
شناسه افزوده:	پایگاه استنادی علوم جهان اسلام
رده بندی کنگره:	۱۳۹۳ ن ۹ / الف ۱۷۱ / PN
رده بندی دیویی:	۸۰۸ / ۰۲۷
شماره کتابشناسی ملی:	۳۴۷۳۳۹۰

انگلیسی نویسی مآخذ پارسی زبان در آثار علمی - دکتر علیرضا نوروزی

طرح جلد: نگار چراغی شیرازی □ لیتوگرافی و چاپ: پردیس و دنیا □
تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه □ چاپ اول: بهار ۱۳۹۳

ناشرین: پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) و نامه‌ی پارسی

پایگاه استنادی علوم جهان اسلام

روابط عمومی: ۰۷۱۱-۶۴۶۸۴۲۱ انتشارات: ۰۷۱۱-۶۴۶۸۴۵۲

نمبر: ۰۷۱۱-۶۴۶۸۳۵۲

صفحه خانگی: www.isc.gov.ir

پست الکترونیک: publication@ricest.ac.ir

توزیع کتاب: انتشارات پایگاه استنادی ۰۷۱۱-۶۴۶۸۴۵۲

قیمت: ۱۵۰۰۰ ریال

به نام خدا

با توجه به لزوم ارتقای نقش جمهوری اسلامی ایران در تولید و گسترش علم در جهان اسلام و نظر به بیانات حکیمانه مقام معظم رهبری مبنی بر ایجاد پایگاه استنادی علوم جهان اسلام و پیرو مصوبه نهمین مجمع عمومی وزرای آموزش و پرورش کشورهای اسلامی در سال ۱۳۸۶ (۲۰۰۷ میلادی) در رباط پایتخت مراکش و نیز عطف به مصوبه چهارمین نشست وزرای آموزش عالی کشورهای اسلامی در سال ۱۳۸۷ (۲۰۰۸ میلادی) در باکو، پایتخت جمهوری آذربایجان و مصوبه جلسه ۶۲۳ مورخ ۱۳۸۷/۲/۱۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی و نیز طبق قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (مصوب ۱۳۸۳/۵/۱۸)، پایگاه استنادی علوم جهان اسلام به عنوان پایگاهی استنادی مستقل و خاص دانشمندان جهان اسلام و مراکز اسلامی و مرتبط با سایر پایگاه‌های استنادی علمی جهان و تعامل سازنده با آنها توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بنیان‌گذاری گردید.

پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) از طریق تدوین گزارش‌های علمی و تهیه استانداردهای لازم برای انتشارات علمی و نیز با تحلیل استنادی عملکرد پژوهشی مؤلفه‌هایی مانند دانشگاه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای تحقیقاتی، دانشمندان و پژوهشگران، نشریات علمی و رشته‌های موضوعی را در ایران و سایر کشورهای اسلامی

مورد مطالعه قرار می‌دهد.

کتاب «انگلیسی نویسی مآخذ پارسی زبان در آثار علمی» که هفتاد و دومین اثر پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) است؛ حاصل تلاش فکری جناب آقای دکتر علیرضا نوروزی می‌باشد که تقدیم جامعه علمی دانشگاهی ایران می‌شود.

امید است اقداماتی از این قبیل موجبات رضایت هرچه بیشتر جامعه علمی و فنی ایران و سایر کشورهای اسلامی را فراهم آورده و در راستای هدف ما که نشر و اشاعه اطلاعات علمی و فنی است موثر واقع گردد.

دکتر جعفر مهراذ

رئیس مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری

و سرپرست پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC)

اعضای شورای علمی

مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری

پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC)

دکتر جعفر مهرداد (رئیس شورا)

دکتر کرامت‌اله ایزدپناه - استاد دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز

دکتر شعله ارسطوپور - استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی مرکز منطقه‌ای
اطلاع‌رسانی علوم و فناوری

دکتر شاهرخ جم - دانشیار مهندسی برق دانشکده مهندسی برق و الکترونیک
دانشگاه صنعتی شیراز

دکتر عزت‌اله رئیسی - استاد علوم زمین دانشکده علوم دانشگاه شیراز

دکتر علیرضا سپاسخواه - استاد دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز

دکتر هاجر ستوده - استادیار رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شیراز

دکتر علی‌اکبر صفوی - استاد برق و الکترونیک دانشکده مهندسی دانشگاه شیراز

دکتر حمید علیزاده - استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی مرکز منطقه‌ای
اطلاع‌رسانی علوم و فناوری

دکتر محمدمهدی علیشاهی - استاد مکانیک دانشکده مهندسی دانشگاه شیراز

دکتر محمدرضا قانع - استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی مرکز منطقه‌ای
اطلاع‌رسانی علوم و فناوری

دکتر علی‌گزنی - استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی پایگاه استنادی علوم
جهان اسلام

دکتر جلیل مقدسی - استاد شیمی دانشکده علوم دانشگاه شیراز

دکتر محمد نمازی - استاد حسابداری دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه شیراز

فهرست مطالب

فصل اول:

انگلیسی نویسی مآخذ پارسی زبان در مجله‌های پارسی زبان

- ۱.....مقدمه
- ۴ نابسامانی در ورود طلاعات منابع لاتینی در پایگاه‌های اطلاعاتی
- ۴ تضاد دوگانه پایگاه‌های اطلاعاتی ایرانی و مجله‌های پارسی زبان
- ۱۶ راهکارهای پیشنهادی برای مآخذ پارسی زبان.....
- ۱۹ نتیجه گیری.....

فصل دوم: شیوه نامه ترجمه مآخذ پارسی زبان

- ۲۱.....مقدمه
- ۲۱.....استناد به مقاله مجله پارسی زبان.....
- ۲۲.....استناد به کتاب پارسی زبان.....
- ۲۲.....الف. استناد به کتاب معاصر.....
- ۲۳.....ب. استناد به کتاب قدیمی.....
- ۲۳.....استناد به آثار خارجی ترجمه شده به زبان پارسی.....
- ۲۴.....استناد به پایان نامه پارسی زبان.....
- ۲۴.....استناد به طرح پژوهشی پارسی زبان.....
- ۲۵.....آوا نویسی عنوان اثر.....
- ۲۶.....نتیجه گیری.....

پیشگفتار

چند سالی است که اعضای هیأت تحریریه برخی از مجله‌های پارسی زبان برای اینکه مجله تحت مدیریت آن‌ها امکان نمایه سازی در پایگاههای اطلاعاتی خارجی را داشته باشد، تأکید دارند که نویسندگان ایرانی بایستی مآخذ پارسی زبان موجود در مقاله خود را به زبان انگلیسی ترجمه نمایند. اگرچه این مسأله به ظاهر مشکلی ندارد و از زاویه دید دست اندرکاران این مجله‌ها کار مفیدی است؛ اما همین مسأله چالش‌های اساسی برای نظام ارجاعی و استنادی در پایگاههای اطلاعاتی داخلی ایجاد کرده است که در نهایت شبکه ارجاعی و استنادی مجله‌هایی ایرانی را بهم زده است.

مسأله «انگلیسی نویسی مآخذ پارسی زبان» که در این نوشتار مورد مذاقه و بحث قرار گرفته، یک چالش ملی است و نیازمند توجه و تصمیم گیری درست از سوی سردبیران محترم مجله‌های علمی و مسؤولان و طراحان پایگاههای اطلاعاتی ایرانی است.

در نوشتار حاضر ضمن بحث درباره «انگلیسی نویسی مآخذ مقاله‌های پارسی زبان»، چالش‌های پیش روی پایگاه‌های اطلاعاتی و کاربران، مورد بحث قرار گرفته و راهکارهایی برای این مسأله پیشنهاد شده است. امید است که سردبیران محترم مجله‌ها، دبیرخانه کمیسیون نشریات علمی کشور د وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دبیرخانه کمیسیون نشریات علوم پزشکی کشور در وزارت بهداشت، درمان و

آموزش پزشکی، و مسئولان ارجمند پایگاه‌های اطلاعاتی به این نکات توجه نمایند و در سطح ملی سیاستی منسجم و علمی برای نمایه سازی مجله‌های علمی و انگلیسی نویسی مآخذ آن‌ها در پیش گرفته شود. در خاتمه نگارنده بر خود فرض می‌داند از زحمات کسانی که در به ثمر رساندن این متن سهیم بوده اند، صمیمانه سپاسگزاری نماید. از جناب آقای دکتر جعفر مهرداد که پیشنهاد تدوین و تکمیل این نوشته را دادند و همچنین مقدمات چاپ و نشر آن را فراهم نمودند، صمیمانه سپاسگزاری و قدردانی می‌شود.

علیرضا نوروزی

فصل اول

انگلیسی نویسی مآخذ پارسی زبان در مجله‌های پارسی زبان

مقدمه

دانشگاه‌ها، سردبیران و اعضای هیأت تحریریه مجله‌های علمی (به ویژه در حوزه علوم پزشکی) در خصوص انگلیسی نویسی منابع و مآخذ پارسی زبان بر این باورند که به منظور نمایه سازی این مجله‌ها در پایگاه‌های اطلاعاتی بین المللی علاوه بر ترجمه چکیده به زبان انگلیسی، بایستی منابع و مآخذ نیز به زبان انگلیسی برگردانده شوند. از سوی دیگر، پایگاه‌های اطلاعاتی خارجی هم برای تسهیل امور جاری خود اصرار دارند که مآخذ، انگلیسی نویسی شود. زیرا با زبان‌های پارسی، عربی، چینی و غیره مشکل دارند. تا این جای کار، توجه مجله‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی منطقی است.

مشکل زمانی آغاز می‌شود که مجله‌های ایرانی (اغلب در حوزه

پزشکی، مانند: مجله پی‌اورد سلامت و مجله مدیریت اطلاعات سلامت) که اطلاعات کتابشناختی منابع پارسی را به زبان انگلیسی برگردانده اند، در نمایه نامه‌های ملی مانند: پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC)، پایگاه اطلاعات علمی (www.SID.ir) وابسته به جهاد دانشگاهی، و پایگاه‌های اطلاعاتی تدوین شده در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (IRANDOC) نمایه سازی شوند.

در برخی از این پایگاه‌ها در زمان گذشته و حال، منابع غیر پارسی زبان تایپ نمی‌شوند و به طبع در پایگاه درج نمی‌گردند، و غیر از مقاله مجله سایر مآخذ (کتاب، پایان نامه، گزارش، طرح پژوهشی و غیره) بر اساس سیاستگذاری نمایه سازی پایگاه اطلاعاتی حذف می‌گردند. در نتیجه، مآخذ پارسی زبانی که به زبان انگلیسی برگردانده شده اند نیز وارد سیستم نمی‌شوند، با این فرض که این‌ها به زبان پارسی نیستند.

به عنوان فردی در حوزه نمایه سازی از یک سو و علم سنجی از سوی دیگر مطالعه دارم، بر این باورم که سردبیران و دست اندرکاران مجله‌ها و دانشگاه‌های ایرانی که چنین سیاستی را در پیش گرفته اند ضربه سنگینی بر پیکره نظام استنادی و شبکه ارجاعی مقاله‌های مجله‌های خود و آثار نویسندگانی که در این مجله‌ها مقاله چاپ

می‌نمایند وارد می‌کنند و با این کار حتی در محاسبه «ضریب تأثیر»^۱ مجله خود در سطح ملی نیز اختلال ایجاد می‌کنند.

تا این جای قضیه مربوط به مجله‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی بود. ضلع سوم این مثلث، کاربران و استفاده‌کنندگان پایگاه‌های اطلاعاتی هستند که با دیدن پیشینه اطلاعاتی یک مقاله در یک پایگاه استنادی ایرانی و مشاهده عبارت مآخذ(۰)، استنادها(۰) در زیر آن پیشینه، به طور عادی فکر می‌کنند که نویسنده آن مقاله از هیچ سندی استفاده نکرده است و هیچ فردی هم به او استناد نداده است. بنابراین، با خود می‌گویند که آن مقاله، اعتبار علمی پژوهشی ندارد و چه بسا از مطالعه آن صرف نظر کنند؛ البته کاربران حق دارند که چنین تصویری کنند، زیرا پیشینه مقاله‌ها چنین برداشتی را به ذهن آنان القاء می‌کنند.

در ادامه بحث، برخی چالش‌ها و مشکلات این رویکرد شرح داده می‌شود و پیشنهادهایی برای ترجمه مآخذ پارسی زبان به زبان انگلیسی ارائه می‌گردد که می‌تواند در هنگام ترجمه مآخذ پارسی زبان در مقاله‌های انگلیسی زبان نیز سودمند باشد. قابل یادآوری است که ترجمه مآخذ پارسی زبان در مقاله‌های انگلیسی زبان بر اساس سیاستگذاری مجله‌های خارجی یک رویکرد پذیرفته شده در سطح بین

المللی است و این مسأله در نظام استنادی ملی مشکلی ایجاد نمی‌کند.

نابسامانی در ورود اطلاعات منابع لاتینی در پایگاه‌های اطلاعاتی ایرانی

پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی سیاست حذف منابع لاتین را در پیش گرفته است (حذف منابع پارسی انگلیسی نویسی شده نیز جزو همین سیاست گذاری نمایه سازی است)؛ در حالی که پایگاه استنادی علوم جهان اسلام در سال‌های اخیر سیاست ورود اطلاعات منابع انگلیسی، فرانسه و عربی را در پیش گرفته است.

یکی از مجله‌های علمی پژوهشی در حوزه کتابداری پزشکی و مدارک پزشکی، مجله «پیاورد سلامت» است. این مجله در پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی و پایگاه استنادی جهان اسلام نمایه سازی می‌شود. اگر در پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی پیشینه‌های این مجله را ملاحظه نمایید، خواهید دید که برای همه مقاله‌ها، مراجع (۰) نوشته شده است و در پایگاه استنادی جهان اسلام هم برای استنادهای هر مقاله عدد صفر قید شده است. دلیل آن این است که این مجله از سیاست انگلیسی نویسی منابع پارسی تبعیت می‌کند. البته هدف از بیان نام این مجله فقط ذکر مثال است و از دیدگاه علمی، مجله معتبری است.

تضاد دوگانه پایگاه‌های اطلاعاتی ایرانی و مجله‌های پارسی زبان

در این جا سعی می‌شود با ذکر مثالی چالش‌های پایگاه‌های اطلاعاتی و مجله‌ها بیان گردد. تصور کنید که مقاله (الف) در مجله «پیاورد سلامت» به زبان پارسی منتشر شده است. در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) و پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، اطلاعات کتابشناختی آن مقاله (از قبیل: عنوان مقاله، نام نویسنده، عنوان مجله و ...) به زبان پارسی وارد می‌شود. امری که طبیعی به نظر می‌رسد. حال تصور نمایید که مآخذ همان مقاله (الف) به زبان انگلیسی برگردانده شده است و به همان زبان انگلیسی وارد پایگاه اطلاعاتی می‌شود.

یک سال بعد، مقاله (ب) منتشر می‌شود و به مقاله (الف) استناد می‌کند و در همان مجله «پیاورد سلامت» منتشر می‌شود. اما نویسنده مقاله (ب) به اجبار دفتر همین مجله، اطلاعات کتابشناختی مقاله (الف) را به زبان انگلیسی ذکر می‌کند؛ با این فرض که قرار است مجله «پیاورد سلامت» در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس، مدلاین، پابمد و غیره نمایه سازی شود.

تضاد و ناسازگاری دوگانه ای در این جا به وجود می‌آید: اطلاعات کتابشناختی (پیشینه کتابشناختی) مقاله‌های (الف) و (ب) به

زبان پارسی وارد پایگاه اطلاعاتی ایرانی شده است؛ در حالی که اطلاعات کتابشناختی استنادی به مقاله (الف) به زبان انگلیسی وارد سیستم می‌شود و سیستم قادر به درک و تشخیص رابطه ارجاعی و استنادی انگلیسی نویسی نیست. لذا در پیشینه کتابشناختی مقاله (الف) تعداد استنادهای آن نمایش داده نمی‌شود و جستجوگران اطلاعات فکر می‌کنند که کسی به آن مقاله استناد نکرده است.

برای تأیید یا رد این پیش فرض کافی است که به پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) و پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی مراجعه نموده و پیشینه مقاله‌های منتشر شده در مجله‌هایی (مانند: مجله «پیاورد سلامت»، مجله «مدیریت اطلاعات سلامت»، و غیره) که مآخذ مقاله‌هایشان انگلیسی نویسی شده است را ملاحظه نمایید.

در این نوشتار مجله «پیاورد سلامت» به عنوان نمونه در نظر گرفته و در دو پایگاه اطلاعاتی پیش گفته جستجو می‌شود. شکل ۱ و ۲ نشان می‌دهند که در پایگاه اطلاعات علمی، مراجع و مآخذ انگلیسی نویسی شده نه در بخش فارسی و نه در بخش انگلیسی وارد پایگاه نمی‌شود و عدد صفر در داخل پرانتز این را تأیید می‌کند.

The screenshot shows the SID website interface. At the top, there is a header with the SID logo and the text 'پایگاه اطلاعات علمی'. Below the header, there are search filters and a list of search results. The first result is titled 'فهرست مقالات منتشره در نشریه: ... شماره 1 بهار 1390'. The second result is 'بررسی عوامل انسانی مؤثر در کارگیری فناوری اطلاعات توسط مدیران میانی دانشگاه علوم پزشکی تهران'. The third result is 'عبارت زاده فیزیکی منورمهانی فریبرز نظریات علمی امروز: چرایی قره باغ الهه'.

شکل ۱. مراجع (مآخذ) و استنادکننده‌ها در بخش فارسی پایگاه اطلاعات

علمی

The screenshot shows the SID Scientific Information Database interface. At the top, there are navigation links like 'Home', 'Journals', 'Authors', 'About Us', 'My Paper', 'XCR', 'Contact Us', and 'Help'. The date is 'Thursday, June 27, 2013' and the language is set to 'English'. Below the navigation bar, there are filter options: '- Abstract (without Full Text)', '+ with Full Text', and 'x No Abstract (Created by Citation)'. The search results are displayed in a table with 8 papers. The first three papers are visible:

Number	Title	Author(s)	Journal	Year	Volume	Issue	Page(s)	Keyword	Reference(s)	Citation(s)
1	SOCIAL RESPONSIBILITY IN HOSPITALS OF ISFAHAN CITY	BARATI MARNANI A., SAJADI H.S., KEIVANARA M.	PAYAVARD-SALAMAT	2011	5	1	10-23	SOCIAL RESPONSIBILITY, HOSPITALS, LEADERSHIP, WORKPLACE, ENVIRONMENT	(0)	(0)
2	HUMAN FACTORS AFFECTING THE APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGY BY TUMS MIDDLE MANAGERS IN 2010	SAFDARI R., DARGAHI H., ESH-RAGHIAN M., BARZEKAR H.	PAYAVARD-SALAMAT	2011	5	1	24-31	HUMAN FACTORS, INFORMATION TECHNOLOGY, MANAGERS	(0)	(0)
3	COMPARISON OF BLEEDING AND TRANSFUSION IN PATIENTS WHO UNDERGO CORONARY ARTERY BYPASS GRAFTING WITH AND WITHOUT CARDIOPULMONARY BYPASS	ABBASZADEH M., MEHRANI F., BOLOORJAN A., JAZAYERI GHAREHBAGH E.	PAYAVARD-SALAMAT	2011	5	1	32-39	OFF PUMP CORONARY ARTERY BYPASS (OPCAB), TRANSFUSION, BLEEDING	(0)	(0)

شکل ۲. مراجع (مآخذ) و استنادکننده‌ها در بخش انگلیسی پایگاه اطلاعات

علمی

شکل ۳ و ۴ نشان می‌دهد که در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC)، مراجع و مآخذ انگلیسی نویسی شده در پایگاه وارد می‌شوند؛ اما به نظر می‌رسد که استادهای دریافتی به مقاله‌هایی که دارای مآخذ انگلیسی نویسی شده هستند، نمایش داده نمی‌شوند. زیرا همان گونه که

پیش تر بیان شد، اطلاعات کتابشناختی مقاله‌ها به زبان پارسی وارد سیستم می‌شوند و اطلاعات مآخذ به زبان انگلیسی است و بین این دو مقوله ارتباط برقرار نشده است. به طوری که حتی خود استنادی‌های یک مجله هم نمایش داده نمی‌شود. بنابراین، طراحان پایگاه اطلاعاتی لازم است به این مسئله توجه نمایند.

The screenshot shows the Islamic Countries SCI website interface. At the top, there is a navigation bar with links: Marked List, Search History, Advanced Search, Search, My Profile, Sign out, and Sign In. The main content area displays a search result for a paper by H. Sajadi. The details are as follows:

- Author(s):** براتی سارانی احمد, سجادی حنیفه السادات, کیوان آرا محمود
- Source:** 1390 - Volume : 5 - Issue : 1 - Page:10-23
- Keywords:** مسئولیت پذیری اجتماعی, بیمارستان, رهبری, محیط کار, محیط زیست
- Address:** دانشگاه علوم پزشکی تهران دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی گروه مدیریت خدمات بهداشتی درمانی, دانشگاه علوم پزشکی تهران دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی, دانشگاه علوم پزشکی اصفهان دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی گروه مدیریت و خدمات بهداشتی و درمانی
- Email:** h_sajadi@mail.mui.ac.ir
- References:** 35

At the bottom of the result, there are buttons for "Add to Marked List" and "Statistics".

شکل ۳. مراجع (مآخذ) در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام

شکل ۴. استنادها در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام

شکل های بالا نشان می دهند که دو پایگاه اطلاعاتی پیش گفته استنادهای داده شده به مقاله های مجله «پیامد سلامت» را نمایش نمی دهند.

بر اساس اطلاعات پایگاه های اطلاعاتی پیش گفته مجله «پیامد سلامت» و مجله «مدیریت اطلاعات سلامت» فاقد ضریب تأثیر هستند و هیچ مجله دیگری و حتی خود این مجله ها به مقاله هایشان استناد نداده اند.

در حالی بر اساس اطلاعات مستخرج از نرم افزار ها هارزینگ^۲

مبتنی بر پژوهشگر گوگل^۳ (شکل ۵)، مجله «پیاورد سلامت» دارای ۳۰ استناد می‌باشد که برخی از آن‌ها خود استنادی مجله است و چند مورد هم استناد از مجله «مدیریت اطلاعات سلامت» دریافت کرده است. به طور طبیعی بایستی در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) این استنادها نشان داده می‌شدند. اما از آنجا که رابطه ارجاعی و استنادی برای مآخذ انگلیسی نویسی شده برقرار نمی‌شوند؛ در نتیجه، این رابطه نمایش داده نمی‌شود.

Harzing's Publish or Perish

General citation search - Perform a general citation search

Author(s):
 Publication: Payavard Salamat
 All of the words:
 Any of the words:
 None of the words:
 The phrase:
 Year of publication between: 0 and 0 Title words only
 Data source: Google Scholar

Results

Papers:	360	Cites/paper:	0.08	h-index:	3	Payavard Salamat: all
Citations:	30	h-index/author:	11.45	g-index:	3	Query date: 2013-06-28
Years:	11	Papers/author:	160.01	hc-index:	3	Papers: 360
Cites/year:	2.73	Authors/paper:	3.01	hLnorms:	2	Citations: 30
						Years: 11

Cites	h	Per year	Rank	Authors	Title	Year	Publication
3	h 3	0.60	3	M-B Moghadam, ...	Effects of an educational progr ...	2009	Payavard ...
3	h 3	0.43	119	SO MM, S Vahed ...	Evaluating the effects of bookl...	2007	Payavard ...
3	h 3	0.75	73	MG Saeedi, M H...	A Survey of Clinical Informatio...	2010	Payavard Salamat
2		0.29	149	H Dargahi, R Saf...	Mechanisms of Health Care Inf...	2007	Payavard ...
2		0.67	31	GTS ZAREI EHS...	HOSPITAL SERVICES QUALITY...	2011	PAYAVARD- ...
2		1.00	57	S Safarani, M Ar...	Internal Environment Analysis ...	2012	Payavard Salamat
2		0.25	177	M Ghazi-Saidi, R...	Study using of medical record ...	2006	Payavard Salamat
2		0.50	13	SJG MirSaeed	Evaluation of Scientific Product...	2010	Payavard Salamat
2		0.50	360	SH Mostavi, F Fa...	Evaluation of safety compliance ...	2010	Payavard salama..
2		1.00	27	MR Meigounpoor...	Analysis Of Supply And Deman...	2012	PAYAVARD-SALA..
1		0.14	264	QR Baboee, AR ...	People Awareness on Diabetes...	2007	Payavard ...
1		0.33	115	Y Joyani, M Raa...	Relationship Between the Occu...	2011	PAYAVARD- ...
1		0.33	176	MH REZAKHANI, ...	THE CONTENT ANALYSIS OF T...	2011	PAYAVARD- ...
-		-	-	-	-	-	-

شکل 5. استادهای داده شده به مجله «پی‌اورد سلامت» در

نرم افزار هارزینگ

به عنوان نمونه، مقاله زیر

A Survey of Clinical Information System Process in General Hospitals of Tehran University of Medical Sciences.

Payavard Salamat, 2010, 4(1-2):31-43.

در مقاله‌ای از مجله «مدیریت اطلاعات سلامت» با عنوان «بررسی جنبه‌های مختلف پیاده سازی سیستم‌های اطلاعات بالینی و میزان آگاهی مدیران اطلاعات بهداشتی و درمانی از این موارد»، دوره ۸، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۰، مورد استناد قرار گرفته است. در واقع، منبع شماره ۴۴ استناد به مقاله ای از مجله «پیام سلامت» است که به صورت انگلیسی نویسی به شرح زیر آورده شده است:

44. Dargahi H, Ghazi Saeedi M, Safdari R, Hamedan M. A survey of clinical information system process in general Hospital of Tehran University of Medical Sciences. Payavard Salamat 2010, 4(1-2): 31-43

از آنجا که مجله «مدیریت اطلاعات سلامت» نیز مآخذ را انگلیسی شده می‌آورد؛ در نتیجه، استناد پیش گفته در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) نمایش داده نمی‌شود و رابطه ارجاعی و استنادی بین دو مجله برقرار نمی‌شود. به طور خلاصه می‌توان گفت که بر اساس اطلاعات مستخرج از پایگاه‌های اطلاعاتی ایرانی، مقاله‌های مجله «پیام سلامت» فاقد ضریب استنادی و ضریب پژوهشی^۴ هستند و هیچ نویسنده ای به آن‌ها استناد نمی‌کند؛ در حالی که این واقعیت ندارد.

سردبیران و سازمان‌های حامی مجله‌ها (به ویژه مجله‌های حوزه علوم پزشکی) بر این باورند که انگلیسی نویسی مآخذ پارسی زبان برای حضور در پایگاه‌های اطلاعاتی خارجی الزامی است. برای تأیید پیش فرض آن‌ها می‌توان پژوهش جامعی در خصوص میزان استناد به این مجله‌ها در سطح بین‌المللی در آثار غیر ایرانی انجام داد.

برای بررسی میزان استناد به یک مجله در محیط وب می‌توان از نرم افزار هارزینگ (مبتنی بر پژوهشگر گوگل) استفاده نمود و میزان استناد به آن مجله (برای نمونه: Payavard Salamat) را بررسی کرد. پژوهشگر گوگل نشان می‌دهد که مقاله‌های این مجله تعدادی استناد دریافت کرده‌اند. این قضیه در مورد مجله «مدیریت اطلاعات سلامت» (Health Information Management) نیز صادق است. به عبارت دیگر، پژوهشگر گوگل نشان می‌دهد که این دو مجله، ضریب استنادی و ضریب پژوهشی دارند. این مسئله در مورد مجله‌هایی که مآخذ آن‌ها به زبان انگلیسی برگردانده می‌شود نیز درست است. قابل یادآوری است که دلیل نشان دادن تعداد استناد به مقاله‌های مجله «پی‌اورد سلامت» و مجله «مدیریت اطلاعات سلامت» توسط پژوهشگر گوگل این است که روبات آن، اطلاعات موجود در چکیده انگلیسی هر مقاله، به ویژه عنوان انگلیسی آن را مورد توجه قرار داده و بعد استنادهایش را در مجله محل درج مقاله و سایر مجله‌ها نمایش می‌دهد.

مسأله مهم دیگری که باید به آن توجه نمود این است که یکی از ساده ترین راه‌های بازیابی منابع مرتبط با یک مدرک، مطالعه مآخذ آن است. اگر یک کاربر ایرانی بخواهد مآخذ یک مقاله پارسی زبان را در پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی دنبال کند و بخواهد اصل مآخذ آن مقاله را نیز مطالعه نماید، به طور حتم با مشکل مواجه خواهد شد و این نقض آشکار فلسفه وجودی پایگاه‌های استنادی است.

از مطالب بالا می‌توان دریافت که نظام ارجاعی و استنادی مقاله‌ها و مجله‌های داخلی، به ویژه مجله‌هایی که مآخذ مقاله‌های آن‌ها انگلیسی نویسی می‌شود، با مشکل مواجه است و این امر محاسبه تعداد استناد به هر مجله و ضریب تأثیر آن را مشکل می‌کند. بنابراین بایستی پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی به سمت انگلیسی نویسی اطلاعات کتابشناختی و فهرست مآخذ پیش بروند که در دراز مدت این کار به زیان زبان پارسی و منابع پارسی زبان است؛ زیرا نویسندگان هنگام استناد به منابع پارسی زبان هر طور که دلشان بخواهد آن را ترجمه می‌کنند؛ مگر اینکه راهکارهای علمی در پیش گرفته شود. لذا هرج و مرج در پایگاه‌های اطلاعاتی موجود بیشتر خواهد شد.

اگر نگاهی به پایگاه‌های اطلاعاتی چین، ژاپن، اسپانیا، برزیل و سایر کشورهای غیر انگلیسی زبان داشته باشیم، خواهیم دید که به خاطر ورود به پایگاه‌های اطلاعاتی خارجی، منابع و مآخذ مجله‌های

خود را به زبان انگلیسی ترجمه نمی‌کنند. به طور خلاصه می‌توان گفت که انگلیسی نویسی غیر استاندارد منابع پارسی مقاله‌های مجله‌های ایرانی باعث اتلاف وقت و سرمایه پژوهشگران و پایگاه‌های اطلاعاتی می‌شود.

راهکارهای پیشنهادی برای مآخذ پارسی زبان

فلسفه برگرداندن مآخذ پارسی زبان به زبان انگلیسی برای نگارنده این سطور چالش برانگیز است. پرسش اساسی این است که با چه هدفی مآخذ مقاله‌های پارسی زبان به زبان انگلیسی برگردانده می‌شود؟ آیا به خاطر ورود در پایگاه‌های اطلاعاتی خارجی است؟ آیا برای این است که ضریب تأثیر مجله در پایگاه‌های اطلاعاتی خارجی نشان داده شود؟ اگر هدف از انگلیسی نویسی مآخذ پارسی زبان ورود مجله در پایگاه‌های اطلاعاتی خارجی باشد، در این صورت به نظر می‌رسد که برای دفاتر مجله‌ها و دانشگاه‌های حامی آن‌ها مهم نیست که استنادهای پارسی زبان و ضریب تأثیر مجله در پایگاه‌های اطلاعاتی ایرانی نشان داده نشود و جلب رضایت کاربران ایرانی هم برای آن‌ها اهمیتی ندارد.

در خصوص مآخذ پارسی زبان در آثار علمی ایرانی راهکارهای زیر پیشنهاد می‌شود:

راهکار نخست: ساده‌ترین راهکار این است که مآخذ پارسی

زبان به صورت پارسی بماند. پایگاه‌های اطلاعاتی خارجی می‌توانند هنگام ورود اطلاعات آن‌ها را نادیده گرفته و تایپ نکنند؛ همان طور که برخی از پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی منابع خارجی را وارد سیستم نمی‌کنند، هر چند این رویکرد با فلسفه وجودی نمایه‌های استنادی در تضاد است. در واقع، عملی‌ترین راهکار این است که مآخذ پارسی در مقاله بعد از ذکر واژه «مآخذ» یا «منابع» آورده شوند و به دنبال آن مآخذ انگلیسی یا خارجی پس از واژه «References» درج شوند. به این صورت پایگاه‌های اطلاعاتی خارجی همان مآخذ خارجی را وارد سیستم می‌کنند و کاری به مآخذ پارسی موجود در مقاله‌ها ندارند. از سوی دیگر، پایگاه‌های اطلاعاتی ایرانی نیز مآخذ پارسی را وارد سیستم می‌نمایند و اگر تمایل داشتند مآخذ خارجی را هم وارد می‌کنند.

چنانچه دغدغه ذهنی سر دبیران و سازمان‌های حامی مجله‌ها، محاسبه فراوانی استناد به مجله‌ها و ضریب تأثیر آن‌ها در سطح بین‌المللی و در محیط وب باشد، در این صورت دفتر مجله‌ها می‌توانند دو نسخه از مجله را تهیه کنند: یک نسخه دارای چکیده انگلیسی به همراه مآخذ انگلیسی نویسی شده که برای پایگاه‌های اطلاعاتی خارجی ارسال شود و نسخه‌ای دیگر به سبکی که در بالا ذکر شد و برای پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی ارسال گردد. در این حالت، اگر یک خارجی به چکیده انگلیسی یک مقاله ایرانی استناد کند در نمایه‌های

استنادی مثل پژوهشگر گوگل نمایش داده خواهد شد و استنادهای بومی مجله‌ها هم نمایش داده می‌شود. همچنین پیشنهاد می‌شود که کمیسیون نشریات علمی کشور، مسؤولان پایگاه‌های اطلاعاتی و کتابخانه ملی ایران قانونی را تصویب نمایند که به موجب آن تمامی مجله‌ها و کتاب‌های پارسی زبان که از این پس منتشر می‌شوند، حتماً" صفحه عنوان انگلیسی داشته باشند.

راهکار دوم: در فهرست مآخذ مقاله‌ها، منابع پارسی زبان همزمان

به زبان انگلیسی هم آورده شوند. این راهبرد فقط برای مجله‌هایی که در پایگاه‌های اطلاعاتی خارجی نمایه سازی می‌شوند پیشنهاد می‌شود.

راهکار سوم: برقرار کردن رابطه کتابشناختی در پایگاه‌های

اطلاعاتی ایرانی از طریق شناساگرهای ویژه است. این رویکرد برای مجله‌هایی که اصرار دارند مآخذ آن‌ها انگلیسی نویسی شود قابل انجام است. به هر مقاله یک شماره شناسایی یا شناساگر واحد داده شود که بعد پایگاه‌های اطلاعاتی ایرانی بتوانند از طریق آن شناساگر مآخذ را فراخوانی کنند. در این حالت شاید لازم باشد که پایگاه اطلاعاتی برای یک مقاله دو پیشینه ایجاد نماید: پیشینه ای حاوی اطلاعات کتابشناختی و چکیده پارسی و پیشینه ای حاوی اطلاعات کتابشناختی انگلیسی و چکیده انگلیسی مقاله. این رویکرد مستلزم انجام پژوهشی کلان و

فراهم کردن زیر ساخت‌های لازم است.

نتیجه‌گیری

انگلیسی نویسی منابع پارسی زبان اگرچه از نگاه برخی مسئولان علمی و پژوهشی کشور ضروری و لازم است؛ اما در دراز مدت ممکن است موجب شود که نویسندگان ایرانی، استناد به منابع پارسی را حذف کنند و بیش تر به منابع انگلیسی استناد کنند. در نتیجه، تولیدات علمی بومی به بوته فراموشی سپرده می‌شوند. لذا پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های دقیقی در خصوص انگلیسی نویسی منابع پارسی زبان در مجله‌های ایرانی به ویژه مجله‌های پزشکی انجام شود و نتایج و عواقب چنین رویکردی به طور مفصل مورد مطالعه قرار گیرد.

فصل دوم

شیوه نامه ترجمه مآخذ پارسی زبان

مقدمه

در برخی نوشته‌ها و مجله‌های علمی به ویژه مجله‌های حوزه علوم پزشکی، نویسنده ناچار است که بر اساس شیوه نامه و راهنمای مجله، مآخذ پارسی زبان را به زبان انگلیسی دج نماید. گاهی نیز هنگام استناد به کتاب، پایان نامه، طرح پژوهشی یا مقاله پارسی زبان در مقاله یا نوشته ای انگلیسی زبان لازم است که منابع پارسی زبان به زبان انگلیسی برگردانده شوند. در این راستا، فصل حاضر درصدد است که شیوه نامه استناد به آثار پارسی زبان را ارائه نماید.

استناد به مقاله مجله پارسی زبان

هنگام استناد به یک مقاله پارسی زبان می‌توان از عنوان انگلیسی

آن، که در قسمت چکیده انگلیسی مقاله‌های مجله موجود است استفاده کرد تا با اطلاعات کتابشناختی مجله مطابقت داشته باشد. در واقع، عنوان انگلیسی و نام نویسنده به زبان انگلیسی که در چکیده انگلیسی درج شده است به عنوان منبع معیار و استاندارد در نظر گرفته می‌شود. سایر اطلاعات کتابشناختی مجله در پشت جلد آن موجود است. به طور معمول، نویسندگان استنادکننده (استنادگر) از عنوان موجود در چکیده انگلیسی و مشخصات پشت جلد مجله به انگلیسی استفاده می‌کنند.

استناد به کتاب پارسی زبان

گاهی در یک نوشته علمی، ادبی یا فنی به زبان انگلیسی لازم است به فراخور متن و بافت و ساختار آن به کتاب‌ها، و تک نگاشت‌های پارسی زبان استناد شود، و نمونه‌ها و مثال‌های بومی ارائه شود. در چنین مواردی لازم است که اطلاعات کتابشناختی آثار وطنی نیز به نحو شایسته ای ذکر گردد.

الف. استناد به کتاب معاصر

بیش تر کتاب‌های معاصر دارای صفحه عنوان انگلیسی و

مشخصات پشت جلد به انگلیسی هستند. به طور معمول، نویسندگان استنادکننده از عنوان موجود در صفحه عنوان انگلیسی و مشخصات پشت جلد کتاب به انگلیسی استفاده می‌کنند.

ب. استناد به کتاب قدیمی

برای استناد به کتاب‌های قدیمی که فاقد صفحه عنوان به زبان یا خط دیگر هستند، لازم است که مشخصات کتابشناختی آن‌ها به زبان انگلیسی ترجمه شود. در نتیجه، نویسندگان استنادکننده به دلخواه خود عنوان را ترجمه کرده و یکدستی رعایت نمی‌شود. اگر دفتر یک مجله بخواهد اطلاعات مآخذ پارسی قدیمی را ترجمه کند، برای دفتر مجله در دسرهایی مالی و زمانی به دنبال دارد و شاید بهتر باشد به همان نویسندگان استنادکننده واگذار شود.

استناد به آثار خارجی ترجمه شده به زبان پارسی

هنگام استناد به آثار ترجمه‌ای بایستی به متن ترجمه، استناد شود. البته برخی استنادکنندگان به اصل منبع خارجی استناد می‌کنند و نویسنده ایرانی را دور می‌زنند که از لحاظ اخلاقی درست نیست. قاعده کلی که می‌توان برای آثار ترجمه‌ای در نظر گرفت این است که نام

نویسنده فرنگی و عنوان انگلیسی یا عنوان اصلی اثر او ذکر شود و سپس نام مترجم پس از عبارت (Translated by) بیاید و بعد سایر اطلاعات کتابشناختی منبع به زبان انگلیسی آورده شود.

استناد به پایان نامه پارسی زبان

به طور مرسوم پایان نامه‌هایی که برای دریافت دانشنامه دکتری و کارشناسی ارشد در دانشگاه‌های ایرانی نگاشته و عرضه می‌شوند، دارای صفحه عنوان انگلیسی هستند. بنابراین، استناد کننده به پایان نامه‌های پارسی زبان می‌تواند از مشخصات موجود در صفحه عنوان انگلیسی استفاده نماید.

برای پایان نامه‌های قدیمی که فاقد صفحه عنوان انگلیسی هستند، بایستی عنوان را به زبان انگلیسی ترجمه کرد و یا اینکه از نویسنده پایان نامه استعلام شود که برای پایان نامه خود چه عنوان انگلیسی پیشنهاد می‌کند. سایر اطلاعات مربوط به نام دانشگاه، دانشکده و گروه را می‌توان از وبگاه دانشگاه محل انجام پایان نامه استخراج کرد.

استناد به طرح پژوهشی پارسی زبان

طرح‌های پژوهشی که در دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی و سازمان‌های

دولتی و خصوصی انجام و اجراء می‌شوند جزو منابع علمی دست اول بوده و ارزش علمی بالایی دارند. به طور معمول طرح‌های پژوهشی ایرانی دارای صفحه عنوان انگلیسی هستند. در نتیجه، استناد کنندگان به طرح‌های پژوهشی پارسی زبان می‌توانند از مشخصات موجود در صفحه عنوان انگلیسی استفاده نمایند.

هنگام استناد به طرح‌های پژوهشی قدیمی که فاقد صفحه عنوان انگلیسی هستند، لازم است عنوان به زبان انگلیسی ترجمه شود و یا از مجریان طرح استعلام شود که برای عنوان طرح خود چه برابر نهاده انگلیسی پیشنهاد می‌نمایند.

برای استناد به سایر آثار علمی مانند گزارش‌های علمی و فنی، استانداردها و غیره نیز می‌توان از اصول پیش گفته استفاده کرد.

آوانویسی عنوان اثر

از آنجا که برخی از مجله‌های پارسی زبان در نظر دارند که در پایگاه‌های اطلاعاتی خارجی، مانند: اسکوپوس، پژوهشگر گوگل، و غیره نیز نمایه سازی شوند؛ لذا آوانویسی مآخذ استناد شده نیز چندان سودمند نیست. در عمل، کاربران ناآشنا به زبان پارسی نمی‌توانند موضوع مآخذ آوانویسی شده را تشخیص بدهند تا در صورت لزوم

جستجو و بازیابی نمایند. به جای آوانویسی مآخذ، پیشنهاد می‌شود از راهکارهای مطرح شده در بالا استفاده گردد.

در آثار انگلیسی زبان هنگام استناد به آثار غیر انگلیسی زبان، عنوان مقاله یا کتاب به زبان اصلی (که به طور معمول با خط لاتین است) را می‌آورند و در داخل دو قلاب [ ]، عنوان را به زبان انگلیسی بر می‌گردانند تا خواننده بتواند موضوع مآخذ را دریابد و اگر علاقمند بود به جستجو و مطالعه آن بپردازد. اگر زبان پارسی به خط لاتینی بود، این رویکرد قابل انجام بود؛ ولی در شرایط موجود شدنی نیست.

نتیجه گیری

هر نویسنده ای هنگام تولید اثر علمی برای اثبات ادعاها و فرضیه‌های خود بایستی مستندات ملی و بین المللی ارائه نماید و به پژوهش‌های پیشین ارجاع و به عبارتی استناد دهد. از طریق ارجاع به آثار پیشگامان و پیشکسوتان می‌توان مطالب و ادله‌های خود را تأیید و یا فرضیه ای علمی پیشینان را رد کرد. به دیگر سخن، ارجاع به آثار پیشکسوتان نه تنها موجب اعتبار بخشی یک اثر می‌شود؛ بلکه رفتار، منش، و اخلاق حرفه ای نویسنده آن را نیز نشان می‌دهد. لذا توجه به آثار پیشین، و درج درست اطلاعات کتابشناختی آن‌ها در مآخذ، لازم

است.

به عنوان حسن ختام این نوشتار پانزده دلیلی را که یوجین گارفیلد^۵ در سال ۱۹۶۲ برای استناد کردن به یک مدرک شناسایی کرده است تقدیم می‌گردد. این دلایل عبارتند از:

تجلیل از پیشینیان؛ اعتبار بخشی به آثار مرتبط (تجلیل از هم‌تایان و همکاران)؛ معرفی روش شناسی پژوهش و ابزارهای علمی مورد استفاده؛ فراهم آوردن پیشینه پژوهش برای مطالعه بیشتر؛ تصحیح اثر خود؛ تصحیح آثار دیگران؛ نقد آثار پیشین؛ اثبات ادعاها؛ آگاه‌سازی پژوهشگران از آثار در دست چاپ و انتشار، اشاره کردن به اثری که چندان مورد استناد قرار نگرفته یا به خوبی نمایه‌سازی نشده و به درستی اشاعه نیافته است؛ تهیه داده‌های واقعی و دسته‌های حقایق فیزیکی ثابت و غیره؛ معرفی انتشارات بنیادی که در آن‌ها اندیشه یا مفهومی بدیع برای نخستین بار مورد بحث قرار گرفته است؛ معرفی انتشارات بنیادی و یا آثاری که یک مفهوم یا واژه را با عنوانی مشخص بیان کرده‌اند؛ انکار آثار و یا اندیشه‌های دیگران (ادعاهای منفی)؛ و انکار ادعاهای حق تقدم در آثار دیگران (تجلیل منفی).

---

5. Garfield, E.(1962). Can citation indexing be automated? *Essays of an Information Scientist*,1, 84-90

**Guidelines for Writing Persian References
in English**

Dr. Alireza Noruzi

2014